

1 intarpas. Pirmas žvilgsnis į 2021–2027 m. ES finansinės perspektyvos lėšų srautus į Lietuvą

EK paskelbė savo pasiūlymą dėl 2021–2027 m. finansinės perspektyvos programos¹, kurioje didžiausia biudžeto dalis turėtų atitekti ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos fondams ir bendrosios žemės ūkio politikos ir žuvininkystės politikos fondams. EK siūlomo 2021–2027 m. finansinės perspektyvos ES biudžeto nominalusis dydis – 1 279 mlrd. Eur, tai sudarytų 1,11 proc. prognozuojamo ES² bendrųjų nacionalinių pajamų (BNP). Palyginime: 2014–2020 m. finansinės perspektyvos ES biudžetui buvo skirta 1,16 proc. ES BNP. Ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos fondams ir bendrosios žemės ūkio politikos bei žuvininkystės politikos fondams numatyta skirti po beveik 30 proc. viso 2021–2027 m. finansinės perspektyvos ES biudžeto lėšų – tai šiek tiek mažesnė dalis nei dabartinėje finansinėje perspektyvoje. Toks struktūros pokytis yra svarbus tuo, kad šiuose fonduose yra numatytos ES valstybių narių galimos gauti paramos kvotos, kurių lėšomis negali naudotis kitos ES valstybės. Daugelio kitų fondų atveju dėl finansavimo konkuruoja projektai iš visų ES valstybių, o dėl finansavimo skyrimo sprendžia šiuos fondus tiesiogiai valdanti EK, todėl garantijų, kad valstybė iš tokių fondų gaus lėšų, nėra. Tarp tokių fondų yra transeuropinių transporto tinklų priemonės, „InvestEU“, „Erasmus+“, „HorizonEurope“ ir kiti.

2021–2027 m. finansinės perspektyvos programos pateiktame projekte taip pat numatoma, kad minimali valstybės bendra finansavimo dalis, būtina sanglaudos fondo lėšoms panaudoti³, bus padidinta nuo esamų 15 iki 30–60 proc. Šiuo sprendimu siekiama įtraukti daugiau nuosavų ES valstybių išteklių ir taip užtikrinti kokybiškesnę ES paramos lėšų panaudojimą. Minimalios nuosavų lėšų investiciniame projekte dalies padidinimas turės įtakos investicijų raidai, nes tam reikės didesnio projektus įgyvendinančių subjektų nuosavo finansinio įnašo.

A lentelė. Lietuvai skirtos lėšos iš ES paramos fondų, kuriuose numatomos valstybių kvotos (mlrd. Eur)

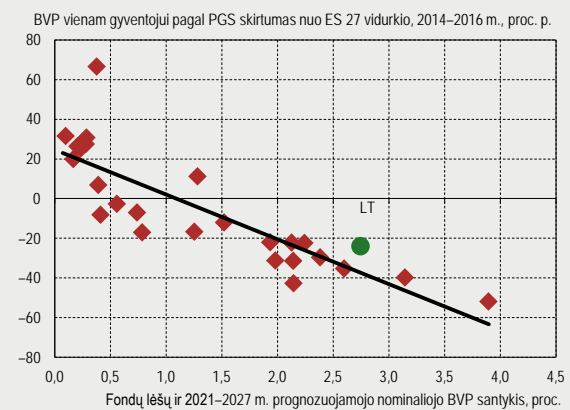
Fondai	2014–2020			2021–2027			Pokytis, 2018 m. kainomis
	2018 m. kainomis	to meto kainomis	palyginti su BVP, to meto kainomis	2018 m. kainomis	to meto kainomis	palyginti su BVP, to meto kainomis	
Sanglaudos politikos	7,4	7,3	2,4 %	5,6	6,4	1,5 %	-24,3 %
Tiesioginių išmokų	3,2	3,1	1,0 %	3,3	3,8	0,9 %	3,1 %
Kaimo plėtros	1,6	1,6	0,5 %	1,2	1,4	0,3 %	-25,0 %
Kiti ES paramos fondai	0,6	0,5	0,1 %	0,8	0,9	0,2 %	33,3 %
Iš viso	12,8	12,5	4,1 %	10,9	12,4	2,9 %	-14,8 %

Šaltiniai: EK, Finansų ministerija ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Preliminariais duomenimis, iš naujosios finansinės perspektyvos fondų, kuriuose numatytos valstybių kvotos, Lietuva turėtų gauti mažiau ES paramos, nei gauna dabar. Nominaliaja išraiška Lietuvai bus skirta apie 12,4 mlrd. Eur. Iš minėtos ES paramos fondų daugiausia lėšų – beveik 94 proc. – Lietuva gaus iš sanglaudos politikos ir bendrosios žemės ūkio politikos fondų⁴ (žr. A lentelę). Vertinant 2018 m. kainomis, Lietuvai skirtos sanglaudos politikos fondų lėšos turėtų būti beveik ketvirtadaliu mažesnės nei 2014–2020 m. finansinėje perspektyvoje, panašia apimtimi turėtų sumažėti ir lėšos, skirtos Lietuvos kaimo plėtrai. Šių dviejų fondų lėšomis finansuojama didžioji dalis ES lėšomis vykdomų investicinių projektų. Tiesioginių išmokų ūkininkams 2021–2027 m. finansinėje perspektyvoje Lietuvai numatoma skirti daugiau. Svarbu pastebėti, kad gaunamų ES paramos fondų lėšų ir Lietuvos BVP santykis turėtų sumažėti netgi labiau nei pati gaunamų fondų lėšų suma. Tai vyks dėl prognozuojamo tolesnio Lietuvos ekonomikos augimo. Naujojoje finansinėje perspektyvoje iš sanglaudos politikos ir žemės ūkio politikos fondų Lietuvos gauta suma turėtų sudaryti 2,7 proc. 2021–2027 m. prognozuojamo nominaliojo BVP⁵, o iš 2014–2020 m. finansinės perspektyvos laikotarpio iš šių fondų gauta suma turėtų sudaryti 3,9 proc. 2014–2020 m. prognozuojamo nominaliojo BVP, t. y. beveik trečdaliu mažiau. Kitose ES valstybėse taip pat numatoma panaši tendencija. Vis dėlto rodiklio sumažėjimo mastas Lietuvoje yra vienas didesnių – kitose ES valstybėse šių fondų lėšų ir BVP santykis sumažėjo vidutiniškai beveik ketvirtadaliu. Tačiau pagal šių fondų lėšų ir BVP santykį Lietuva vis tiek ir toliau bus tarp daugiausia sanglaudos politikos ir žemės ūkio politikos fondų lėšų gaunančių valstybių.

Lietuvai tenkančių ES struktūrinės paramos lėšų sumažėjimas labiausiai sietinas su šalies gerovės lygio augimu – Lietuvos BVP, tenkantis vienam gyventojui, viršija 75 proc. ES vidurkio. Šį lygį Lietuva pasiekė 2014 m., o 2017 m. Lietuvos BVP, tenkantis vienam gyventojui, vertinant pagal PGS, pakilo iki 76,2 proc. ES 27 vidurkio⁶. Lietuvai peržengus 75 proc. ES vidurkio slenkstį, EK Lietuvą perklasifikavo iš mažiau išsivysčiusių regionų į pereinamosios kategorijos regioną. Toks perklasifikavimas lemia ne tik mažesnę Lietuvai skirtą ES fondų lėšų dalį, bet ir didesnę reikalingo Lietuvos bendro finansavimo dalį. Pavyzdžiui, 2014–2020 m. finansinėje perspektyvoje mažiau išsivystę regionai turėjo bendrai finansuoti 15, o pereinamieji regionai – 40 proc. projekto vertės⁷.

A pav. Sanglaudos politikos ir žemės ūkio politikos fondų lėšų ir prognozuojamo nominaliojo BVP santykio palyginimas su valstybių BVP, tenkančiu vienam gyventojui, koreguotu pagal PGS

Šaltiniai: Europos Komisija, TVF ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Vertinant pagal pragyvenimo lygį, pažymėtina, kad Lietuvai skirta sanglaudos politikos ir žemės ūkio politikos fondų lėšų suma yra santykinai didesnė nei panašų išsivystymo lygį turinčių kitų ES valstybių narių. Skirstydama 2021–2027 m. finansinės perspektyvos sanglaudos politikos ir žemės ūkio politikos fondų lėšas, EK rėmėsi 2014–2016 m. BVP, tenkančiu vienam gyventojui, vertinant pagal PGS duomenimis. Pagal šį rodiklį Lietuva yra pasiekusi 76,0 proc. ES 27 lygio. Panašus pragyvenimo lygis tuo laikotarpiu buvo ir Slovakijoje, Portugalijoje bei Estijoje. Šioms valstybėms skirtas finansavimas turėtų sudaryti apie 1,9–2,2 proc. 2021–2027 m. prognozuojamo nominaliojo BVP, o tai yra reikšmingai mažiau, nei numatyta skirti Lietuvai (2,7 %). Šių keturių valstybių palyginimas pagal planuojamas skirti lėšas iš atskirų fondų rodo, kad Lietuva gaus gerokai daugiau tiesioginių išmokų, skirtų žemdirbiams, o lėšų iš sanglaudos fondų ir kaimo plėtros fondų sumos bus gana panašios.

Lietuvai galėtų būti skirta dar daugiau ES struktūrinės paramos lėšų 2021–2027 m., jei pavyktų išsiderėti geresnes finansavimo sąlygas, pavyzdžiui, perskaičiuoti ES fondų kvotas Lietuvą padalijus į du regionus. Šiuo metu pateiktame 2021–2027 m. finansinės perspektyvos pasiūlyme Lietuva buvo vertinta kaip vienas regionas. Nors Lietuvos atstovai 2016 m. pradžioje EK pateikė prašymą dėl šalies padalijimo į du regionus, tačiau Lietuvos statistikos departamentas dar viešai neišplatino reikiamos statistinės informacijos, kad EK galėtų lėšas skirti dviem regionams. Anot EK atstovų, galutinis terminas šalimis narėms atsiųsti reikiamą statistinę informaciją yra 2019 m. pabaiga. Jei EK vis dėlto perskaičiuotų ES fondų kvotas, Lietuvą padalijus į du regionus, tai turėtų reikšmingai padidinti Lietuvos gautiną struktūrinių fondų sumą. Pavyzdžiui, VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“ (ESTEP) atlikto tyrimo vertinimu, Lietuvos padalijimas į du regionus sudarytų sąlygas gauti 50–70 proc. didesnę ES paramą, skirtą sanglaudos politikai įgyvendinti, nei tuo atveju, jei Lietuva būtų traktuojama kaip vienas pereinamasis regionas⁸.

¹ European Commission *EU Budget for the Future* (https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-modern-budget-may_2018_en.pdf).

² 2021–2027 m. finansinėje perspektyvoje ES sudaro 27 valstybės, į ES sudėtį neįtraukiama Jungtinė Karalystė.

³ European Commission *EU Budget for the Future: Regional Development and Cohesion* (https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-may2018-tailored-approach-regional-needs_en.pdf).

⁴ Šių fondų didžiąją dalį sudaro tiesioginės išmokos ūkininkams ir Lietuvos kaimo plėtros programa.

⁵ 2018–2023 m. nominaliojo BVP prognozės pagrįstos 2018 m. balandžio mėn. *World Economic Outlook*

(<http://www.imf.org/external/datamapper/datasets/WEO>), 2024–2027 m. daroma prielaida, kad nominalusis BVP augs tokiu pačiu tempu kaip ir 2023 m.

⁶ Neįtraukta Jungtinė Karalystė.

⁷ European Commission *Financial Management* (http://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/financial-management/).

⁸ VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“ *2014–2020 m. ES fondų investicijų poveikio Lietuvos ūkiui ir plėtros prioritetų 2021–2027 m. vertinimas* (<http://www.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/2014-2020-m-es-fondu-investiciju-poveikio-lietuvos-ukiui-ir-pletros-prioritetu-2021-2027-m-vertinimas>).